

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA FANLARARO INTEGRATSIYA VA ZAMONAVIY
PEDAGOGIK METODLARNING SAMARADORLIGI**
*(Jizzax viloyati Zomin tumani "Iqtidorlilar" xususiy maktabi tajribasi
misolida)*

Muallif: O'rozboyeva Dildora¹, Islamova Fotima Shamsiddinovna²

Affiliyatsiya: Xalqaro Nordik Universiteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4- bosqich talabasi¹, Xalqaro Nordik universiteti Pedagogika kafedrasida katta o'qituvchisi²

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19675648>

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida fanlararo integratsiya va zamonaviy pedagogik metodlarning qo'llanilishi hamda ularning o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni kompleks tarzda tahlil qilingan. Tadqiqot Jizzax viloyati Zomin tumanidagi "Iqtidorlilar" xususiy maktabida pedagogik kuzatuv, tajriba-sinov ishlari va didaktik tahlil metodlari asosida amalga oshirilgan. Eksperimental natijalar shuni ko'rsatdiki, fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan va interaktiv metodlar bilan uyg'unlashtirilgan darslar o'quvchilarning mantiqiy tafakkuri, mustaqil fikrlashi, ijodiy faoliyati hamda ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya va zamonaviy metodlarni tizimli joriy etish ta'lim sifatini oshiruvchi muhim pedagogik omil ekanligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Kalit so'zlar: fanlararo integratsiya, boshlang'ich ta'lim, interaktiv metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiyalar, ijodkorlik, mantiqiy tafakkur.

Zamonaviy ta'lim tizimi globallashtirish, raqamli transformatsiya va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonlari ta'sirida tubdan yangilanmoqda. Bugungi kunda ta'limdan faqat bilim berish emas, balki mustaqil fikrlay oladigan, muammolarni hal eta oladigan, kreativ va moslashuvchan shaxsni shakllantirish talab etilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi jarayonning poydevori sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki aynan ushbu bosqichda o'quvchilarda bilim olishga nisbatan motivatsiya, mantiqiy va tanqidiy tafakkur, kommunikativ ko'nikmalar, ijtimoiy moslashuv kompetensiyalari shakllanadi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, an'anaviy fanga yo'naltirilgan yondashuv bugungi kun talablariga to'liq javob bermaydi. O'quv materiallari ko'pincha fanlar doirasida fragmentar tarzda beriladi, bu esa o'quvchining borliqni yaxlit anglashiga to'sqinlik qiladi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonini fanlararo integratsiya asosida tashkil etish va zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Pedagogik tadqiqotlarda fanlararo integratsiya turli jihatlardan o'rganilgan. Ilmiy adabiyotlarda integratsiya mazmuniy integratsiya, metodik integratsiya va

faoliyat integratsiyasi turlariga ajratiladi (Ibragimov, Abdullayeva, 2018). Kompetensiyaviy integratsiya esa boshlang'ich ta'limda bilim, ko'nikma va munosabatlarni uyg'un shakllantirishga xizmat qiladi.¹

Zamonaviy pedagogik metodlarning didaktik imkoniyatlari ham keng o'rganilgan. Interaktiv metodlar o'quvchini passiv tinglovchidan faol subyektga aylantirish, uning kognitiv faolligini oshirish va mustaqil fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita sifatida baholanadi. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda fanlararo integratsiya ko'proq umumiy metodik yondashuv sifatida yoritilgan bo'lib, uning aniq integratsiyalashgan dars modellari asosida va zamonaviy metodlar bilan uyg'unlikda tizimli ravishda eksperimental tekshirilishi yetarlicha amalga oshirilmagan. Shu nuqtai nazardan, fanlararo integratsiyaning boshlang'ich ta'limdagi samaradorligini muayyan fanlar kesimida va zamonaviy interaktiv metodlar bilan birgalikda eksperimental asoslash dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Aynan shu muammoni hal etishga qaratilgan mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi boshlang'ich sinflarda fanlararo integratsiya va interaktiv metodlarning qo'llanilish samaradorligini ilmiy asosda tahlil qilish hamda ularning o'quvchilar rivojiga ta'sirini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot tizimli yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv, faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv, integrativ va ilmiy-uslubiy yondashuvlar asosida olib borildi. Tadqiqot pedagogik eksperiment sifatida tashkil etilgan bo'lib, unda Jizzax viloyati Zomin tumanidagi "Iqtidorlilar" xususiy maktabining 2-sinf o'quvchilari ishtirok etdi. Eksperimentda ichki taqqoslash modeli qo'llanildi: boshlang'ich diagnostika (pre-test) va yakuniy diagnostika (post-test) natijalari taqqoslandi.

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

- boshlang'ich diagnostika (o'quvchilarning bilim darajasi, mantiqiy fikrlash va fanlararo bog'lanishlarni aniqlash qobiliyati baholandi);
- fanlararo integratsiya va interaktiv metodlar asosida ishlab chiqilgan darslarni amaliyotga joriy etish;
- yakuniy diagnostika (o'zlashtirish va kognitiv ko'nikmalardagi o'zgarishlar tahlili).

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: pedagogik kuzatuv, eksperimental sinov, solishtirma tahlil, diagnostik baholash, statistik umumlashtirish. Diagnostika vositasi sifatida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash, sabab-oqibat bog'lanishlarini aniqlash, bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo'llash va ijodiy faoliyat ko'nikmalarini baholovchi test topshiriqlari ishlab chiqildi.

Fanlararo integratsiya - turli fanlar mazmunini o'zaro bog'liq holda o'qitish orqali o'quvchilarda yaxlit bilim tizimini shakllantirishga qaratilgan didaktik yondashuvdir. Boshlang'ich ta'limda integratsiya quyidagi pedagogik vazifalarni hal etadi:

- bilimlarning fragmentatsiyasini bartaraf etadi;
- o'quvchilarda yaxlit dunyoqarashni shakllantiradi;
- nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'laydi;
- kognitiv faollikni oshiradi.

Shuni alohida ta'kidlash kerak: agar darslar "har fan o'zicha yashaydi" tamoyilida olib borilsa, o'quvchi bilimni tizim sifatida emas, balki parcha-parcha qabul qiladi. Bu esa keyingi bosqichlarda jiddiy muammolarga olib keladi.

¹ Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.

Zamonaviy pedagogik metodlar o'quvchini passiv tinglovchidan faol subyektaga aylantiradi. Tadqiqot doirasida quyidagi interaktiv metodlardan foydalanildi:

METOD NOMI	TAVSIFI
Aqliy hujum	Muammoli vaziyatlarda tezkor yechim topish ko'nikmasini rivojlantiradi
Insert	Matn bilan ishlash, ma'lumotni tahlil qilish va baholash malakasini shakllantiradi
Klaster	Tushunchalar o'rtasidagi bog'lanishlarni vizual asosda ifodalashni o'rgatadi
Venn diagrammasi	Taqqoslash va umumlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi
Zanjir	Mantiqiy ketma-ketlikni aniqlash va sabab-oqibat munosabatlarini tushunishga xizmat qiladi
Guruhli ishlash metodlari	Jamoda ishlash, muloqot madaniyati va ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantiradi

Ushbu metodlar quyidagi kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi: analitik fikrlash, tanqidiy tahlil, muloqot madaniyati, jamoda ishlash, ijodiy yondashuv. Interaktiv metodlarning asosiy ustunligi ular o'quvchini fikrlashga majbur qiladi. Pedagogik prinsipga ko'ra: eshitganini unutadi, qilganini eslab qoladi.

Tajriba davomida integratsiyalashgan darslar quyidagi yo'nalishlarda tashkil etildi:

Yo'nalish	Amalga oshirish usuli	Natija
Matematika va Tabiiy Fanlar Integratsiyasi 	Misollar hayvonlar, o'simliklar, ekologik jarayonlar asosida tuzildi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Hisoblash ko'nikmalari mustahkamlandi ✓ Ekologik tafakkur shakllandi ✓ Real hayot bilan bog'liqlik kuchaydi
Ona tili va O'qish Savodxonligi Integratsiyasi 	Matn ustida ishlash interaktiv metodlar orqali amalga oshirildi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nutqiy faollik oshdi ✓ Tahill qilish ko'nikmalari rivojlandi ✓ Mustaqil fikrlash shakllandi
AKT Vositalaridan Foydalanish 	Taqdimotlar, videodarslar, vizual materiallar qo'llanildi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Diqqat va qiziqish oshdi ✓ Vizual xotira rivojlandi ✓ Dars samaradorligi ortdi

Eksperiment natijalari quyidagi ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatdi:

Ko'rsatkich	Boshlang'ich diagnostika (%)	Yakuniy diagnostika (%)	O'sish (%)
O'zlashtirish darajasi	52	79	+27
Mantiqiy fikrlash ko'nikmasi	45	73	+28
Bilimlarni amaliy qo'llash	48	76	+28
Ijodiy faollik	40	70	+30

Natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki:

- o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi o'rtacha 27-30% ga oshdi;
- o'quvchilarning darsdagi faolligi sezilarli darajada ortdi;
- mustaqil ishlash ko'nikmalari shakllandi;
- ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalar rivojlandi.

Bu yerda muhim jihat natijalar o'lchandi va isbotlandi.

Olingan natijalar fanlararo integratsiya va zamonaviy pedagogik metodlarning boshlang'ich ta'limda ta'lim sifatini oshirishdagi samaradorligini tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, fanlararo integratsiya va zamonaviy metodlar:

ta'lim sifatini oshiradi;

o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytiradi;

bilimlarni amaliyot bilan bog'laydi;

shaxsga yo'naltirilgan ta'limni ta'minlaydi.

Biroq quyidagi muammolar ham mavjud: o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetarli emas, integratsiyalashgan darslarni rejalashtirish murakkab, vaqt resurslari cheklangan. Demak, bu yondashuv samarali, lekin uni joriy qilish uchun o'qituvchi tayyorgarligi darajasi ham o'sishi kerak.

Olib borilgan pedagogik eksperiment natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Fanlararo integratsiya va zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish o'quvchilarning bilimni chuqurlashtiradi, mantiqiy va tanqidiy tafakkurni rivojlantiradi, ijodkorlikni shakllantiradi va mustaqil ta'lim olishga yo'naltiradi.
2. Integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning bilimlarni yaxlit o'zlashtirishiga xizmat qiladi, zamonaviy pedagogik metodlar bilan uyg'unlashganda uning samaradorligi yanada ortadi.
3. Tajriba-sinov ishlari natijalariga ko'ra, o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari o'rtacha 27-30 % ga oshgani kuzatildi, bu esa fanlararo integratsiya va interaktiv metodlarning yuqori samaradorligini tasdiqlaydi.
4. "Iqtidorlilar" xususiy maktabi tajribasi shuni ko'rsatadiki, integratsiyalashgan ta'lim modeli kelajak ta'limining asosiy yo'nalishlaridan biridir.

Shu bois boshlang'ich sinflar uchun integratsiyalashgan dars ishlanmalari bankini ishlab chiqish, fanlararo bog'liqlikni tizimli joriy etish va o'qituvchilarni integrativ metodika asosida tayyorlash dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Oddiy qilib aytganda: kelajakda alohida fanlarni emas, balki bilimlar tizimini o'rgata olgan o'qituvchi yutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Boshlang'ich ta'limning Milliy o'quv dasturi. – Respublika ta'lim markazi, 2023.
3. Ibragimov X., Abdullayeva Sh. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2018.
4. Tolipov O', Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.
5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent, 2021.
6. Sh, I. F., & Vaniyan, S. B. (2021). The role of parents in forming spiritual education on the basis of creative approaches. *current research journal of pedagogics*, 2(12), 162-165.
7. Islomova, F., & Fayozova, F. (2021). Family traditions in vocational guidance, a guarantee of preparing young people for independent living. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 34-38.
8. Fayazova, F. S. H., Otajonova, O. A., & Islamova, F. S. H. (2021). The role of art therapy in the formation of healthy living skills in adolescents.
9. Vokhidova, N. K., Khalikova, Z. M., Islamova, F. S., & Abdulkhayeva, M. B. (2024). Organization Of The Educational Process In Primary Education With The Participation Of Artificial Intelligence. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(4), 1906-1909.
10. Xabibullayevna, V. N., Mirakbarovna, F. D., Mirshadmanovna, X. Z., Shamsuddinovna, I. F., Saydullayevich, N. M. B. R., & Sayfutdinqizi, F. K. (2025). Application of game technologies in education: in the context of uzbekistan. *Lex Localis: Journal of Local Self-Government*, 23.
11. Вохидова, Н. Х., & Халикова, З. М. (2016). Формирование толерантности у учеников начальных классов. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*, (6), 70-71.

